

Metsähallituksen luontopalvelut

Upeimman luontomme hoitaja

VUOSIKERTOMUS 2013

Luontopalveluista hyvinvointia Suomeen

Vahva luontosuhde on juureva osa kansallista identiteettiämme. Kansallispuistot taas ovat kunkin maan kansainvälisesti arvokkainta luontoa – kohteita, joista ollaan ylpeitä ja joita kelpaa näyttää vieraillekin. Luonnon suojelemisen lisäksi ne on perustettu ihmisiä varten: antamaan terveyttä ja hyvinvointia sekä vahvistamaan luonnon kunnioitusta ja yhteyttä luontoon.

Kaupunkilaisten vieraantuminen luonnosta ja erityisesti pääkaupunkiseudun lasten ja nuorten luontosuhteen heikkeneminen ovat huolestuttavia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Ne näkyvät jo lisääntyvinä mielenterveysongelmina ja elintasosairauksina. Siksi kesäkuu 2013 olikin kaikkien suomalaisten kannalta merkittävä virstanpylväs työssä suomalaisen luonnon ja lasten luontokasvatuksen puolesta, kun Metsähallituksen luontopalvelut avasi kumppaniensa kanssa Suomen luontokeskus Haltian Espoossa.

Haltian luontokoulutoiminta on ollut vilkasta. Myös isovanhempien tai vanhempien kanssa vapaa-aikanaan Haltiaan tulevat lapset pääsevät siellä kokemaan koko Suomen luonnon ihmeet. Tämä on myös tasa-arvoa lisäävä tekijä: Haltiassa voi kokea Lapin luonnon, vaikka perheellä ei olisikaan mahdollisuuksia lomamatkaan Lapin hangille.

Palkittu, puurakenteinen ja arkkitehtuuriltaan omaleimainen Haltia on täyttänyt merkittävän aukon pääkaupunkiseudun matkailu-, vapaa-aika- ja kokous-

KUVA: TASAVALLAN PRESIDENTIN KANSLIA

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö ja rouva Jenni Haukio vihkivät Haltian käyttöön.

palveluissa. Samalla Haltia on tuonut lisää asiakkaita ja tuloja Nuuksion alueen ohjelmapalveluyrityksille.

Luonnosta saatava terveys ja hyvinvointi leimasivat muutoinkin Metsähallituksen luontopalvelujen toimintaa viime vuonna. Kahden laajan hankkeen turvin olemme jo nyt saaneet lupaavia tuloksia siitä, että erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien ja syrjäytymisuhan alla olevien nuorten hyvinvointia voidaan lisätä luontoilun avulla.

Viime vuosi teki luontopalveluista myös yhä vahvemman kulttuuriperinnön hoitajan. Valmistauduimme vastaanottamaan vuodenvaihteessa Museovirastolta 29 merkittävää kulttuuri- ja nähtävyyshanketta, mm. rauniolinnoja, ja loimme kohteiden hoidolle priorisointiperiaatteet.

Aloimme kehittää puolustusvoimilta vapautuvia Helsingin Vallisaarta

ja Saaristomeren Örötä yleisökohteiksi. Vallisaaresta tuleekin pääkaupunkiseudun väestöä ja matkailijoita vetävä kohde Suomenlinnan rinnalle. Öröllä puolestaan on valtavat mahdollisuudet kehittyä Saaristomeren luontomatkailun tukikohtaksi.

Vuosi 2013 oli työntäyteinen ja tulokellinen myös perinteisillä toimialueillamme. Ympäristöministeriön toimeksiantosta teimme selvitykset Teijon, Etelä-Konneveden, Olvassuon ja Käsivarren kansallispuistojen perustamisedellytyksistä. Metsästäjät ja kalastajat saivat uuden Eräluvat.fi-palvelun, ja tekniset uudistukset paransivat lupamyynnin sujuvuutta.

Arvioimme Itämeren tilaa aiempaa monipuolisemmin, ja laajoja pohja-alueita inventoitiin. Suuret EU-rahoitteiset hankkeet edistivät niin luonnonhoitoa, soiden ja saimaannorpan suojelua kuin lähialueyhteistyötä Venäjän kanssa. Kaikki ulkopuolinen EU-rahoitus koitui loppumetreillä paitsi luonnon myös paikallistalouden hyödyksi.

Toimintamme yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kasvaessa katsommekin luottavaisina ja innostuneina tulevaisuuteen. On hienoa tehdä työtä organisaatiossa, joka tuottaa hyvinvointia Suomeen.

KUVA: JARI KOSTET

Rauno Väisänen, luontopalvelujohtaja, Metsähallitus

Suomen luontokeskus Haltia aloitti puurakentamisessa uuden aikakauden, sillä se on Suomen ensimmäinen julkinen rakennus, joka on tehty kokonaan massiivipuulementeistä. KUVA: METSÄHALLITUS / MIKA HUISMAN

Haltia on portti Suomen luontoon

Suomen luontokeskus Haltia johdattaa vieraansa upeimman luontomme tunnelmiin tuntureiden talvesta järven aaltojen alle. Vuodenajat vaihtuvat päänäyttelyn vaikuttavalla panoraamaseinällä. Haltia avattiin 31.5. 2013 Espoossa, Nuuksion kansallispuiston kupeessa, ja vuoden loppuun mennessä siellä oli vierailtu jo 95 000 kertaa.

Matkailualan liikevaihdosta tulee yli puolet pääkaupunkiseudulta, ja yli puolet Suomeen saapuvista matkailijoista tulee tänne luonnon takia. Pääkaupunkiseudulta on

kuitenkin puuttunut matkailukohde, jossa Suomen luontoon voisi tutustua helposti.

Haltian Viherkehä-näyttely esittelee pääkaupunkiseudun luontoretikohteita. Haltian verkkosivujen Viherwiki-osiossa voivat luonnossa liikkujat itse täydentää Viherkehän kohdekuvauksia.

Arkkitehtuuri tukee luontoelämystä: professori **Rainer Mahlamäen** suunnittelema ainutlaatuinen puurakennus on jo itsessään käynnin arvoinen. Luonto ja ekologisuus näkyvät myös talon rakenne- ja energiaratkaisuissa, se käyttää mm. kalliolämpöä ja aurinkokeräimiä. Kokonaisuuden täydentävät ravintola-, kokous-

ja luontomyymäläpalvelut sekä lapsille tarjottava luontokasvatus. Haltian toiminnasta vastaa Metsähallituksen luontopalvelut ympäristöministeriön rahoituksella. Toiminnassa ovat kumppaneina Espoo, Helsinki, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Vihti sekä Solvalla Nedre Ab, jotka osallistuvat kulujen kattamiseen.

Haltian tavoitteena on myös lisätä luontomatkailun matkailijavirtoja kaikkialle Suomeen, erityisesti kansallispuistoihin ja niiden lähialueiden matkailukeskuksiin.

Kuntoa, iloa ja mielenrauhaa Kolin kansallispuistossa. Tutkimusten mukaan lyhytkin luontoiluhetki edistää terveyttä. KUVA: METSÄHALLITUS / TEA KARVINEN

Luonto liikuttamaan, kansanterveys kohoamaan

Luontoympäristö ja luontoliikunta edistävät hyvinvointia ja terveyttä. Vuonna 2013 Metsähallituksen luontopalvelut vahvisti toimintaansa sen puolesta, että mahdollisimman moni saisi halutessaan myös luontoiin kytkeytyviä palveluita.

Peruspalvelumme Suomen upeimmissa luontokohteissa tarjoavat hyvät lähtökohdat luontoiin ja luontoliikunnan kehittämiseksi kuten luontomatkailu- ja hyvinvointiyhtymien toiminnalle ja hyvien käytäntöjen jakamiselle kuntien kanssa. Esimerkiksi retkeilyraken-

Metsäretkillä liikutaan yksinkertaisten perusasioiden äärellä. Kiireettömyys, sopiva fyysinen ponnistelu ja yhteiset kokemukset rauhoittavat ja luovat henkistä hyvinvointia.

JARI KORKALAINEN,
NUORISOKESKUS METSÄKARTANO.

nelmien piirustuksemme ovat saatavilla verkkosivuillamme maksutta. Valtakunnallinen Kunnossa kaiken ikää -ohjelma

myösi Metsähallituksen luontopalveluille viime vuonna Liikunnan olosuhteiden edistäjän palkinnon.

Uusien palvelujen tuottaminen mahdollistaa luontokokemuksia niillekin, jotka eivät ole aiemmin luonnossa liikkuneet, ja sellaisille ryhmille, jotka hyötyisivät luontoiin erityisesti.

Oulun seudulla jatkoimme OpenAir-hankekokonaisuutta, jossa kuntien ja valtion virkistysalueista rakennetaan yhtenäisen palvelukokonaisuus. Air-hankeessa on kehitetty käytäntöjä, jotka hyödyntävät luontoa osana työhyvinvointitoimin-

taa, syrjäytymisen ehkäisyä ja koulutuksen kehittämistä. Open-hankkeessa on muodostettu luonto- ja luontoliikuntakohteiden verkosto Oulun seudulle sekä kehitetty tapaa todentaa luonnossa kävijöiden kokemia terveysvaikutuksia.

– Olemme järjestäneet erilaisia luontopäiviä osana kehittämistoimintaa. Keskeisessä roolissa on ollut luonnossa liikkuminen sekä rento, paineeton ja innostava ilmapiiri, kuvailee projektipäällikkö **Riikka Mansikkaviita**.

Pääkumppanit ovat Oulun seudun kunnat, Oulun Diakonissalaitos sekä Oulun yliopisto. Hankkeita rahoitetaan Euroopan aluekehitys- ja sosiaalirahastoista.

Luonto liikuttaa, rohkaisee ja ilahduttaa

Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa käynnistyi Luonto liikuttamaan -hanke, jonka tavoitteena on kehittää luontoon kytkeytyviä hyvinvointipalveluja. Metsähallitus on kutsunut mukaan hyvinvointi-

Nykytiedon mukaan väestön terveyden kannalta erityisen tärkeää ja kustannusvaikuttavaa on kaikkein vähiten liikkuvien saaminen liikkeelle. Tavoite ei ole suinkaan saada heitä urheilemaan, vaan vähentämään istumistaan ja lisäämään arkista liikkeellä oloaan hieman. Tämä viesti on armollinen kaikille meille sohvaperunoille, joille nykyiset terveysliikuntasuosituksukset ovat liian raskaita. Siis metsäpolulle kävelylle – se olisi terveyden ja kansantalouden kannalta tehokasta liikuntaa!

RAIJA KORPELAINEN, TERVEYSLIIKUNNAN PROFESSORI
OULUN DIAKONISSALAITOKSEN LIIKUNTAKLINIKAN TUTKIMUSPÄÄLLIKKÖ

palvelujen tuottajia kuten ohjelmalveluyrityksiä, kuntoutuslaitoksen ja kuntia sekä oppilaitoksia. Hankkeen päärahoittaja on Euroopan Sosiaalirahasto.

Luontoon liikkumaan ovat jo päässeet mm. itäsuomalaiset ammattikoululaiset, joille Tiilikajärven kansallispuisto tarjosi rentouttavan ympäristön hankkia uusia kokemuksia. Opintojen keskeytyminen on merkittävä syrjäytymisen riskitekijä.

Jaetut elämykset luonnossa voivat tukea opintojen parissa pysymistä.

– Erilaisten pienten tehtävien avulla nuoret oppivat löytämään niin itsestään kuin muistakin hyviä asioita. Turvallisessa ja luotettavassa ilmapiirissä koetut onnistumisen elämykset antavat valmiuksia selvittää erilaisista arjen haasteista, seikkailupedagogiikan menetelmiä työssään soveltava Savon ammatti- ja aikuisopiston ammattinohjaaja **Tarja Rissanen** kertoo.

”Metsäkylpy hoitaa”

– Luonto tuottaa onnellisuutta, vähentää yksinäisyyden tunnetta, innostaa liikkumaan ja alentaa riskiä sairastua tyyppin 2 diabetekseen, totesivat hyvinvointiasiantuntijat, jotka kokoontuivat hankkeen merkeissä Haltiassa pidettyyn seminaariin.

Luontoympäristön tuottamat myönteiset fysiologiset vaikutukset kuten sykkeen, verenpaineen ja stressihormonipitoisuuden aleneminen ovat havaittavissa nopeasti. Tämä heijastuu myös mielialaan, joten lyhytkin ”metsäkylpy” kannattaa.

– Luonnossa liikkumisesta voi löytää helpotusta stressiin, mielenterveysongelmiin, painonhallintaan, unettomuuteen sekä motorisiin ongelmiin, summaa projektipäällikkö **Kati Vähäsarja** Metsähallituksen luontopalveluista.

Väestön ikääntyessä kansallispuistojen hyvät reitit ja palvelut ovat yhä tärkeämpiä. Yhteiskunta saa vastinetta tälle sijoitukselle, kun kansanterveys kohenee. KUVA: METSÄHALLITUS / MINNA KORAMO

Retkeily kansallispuistoissa, kuten Pallas–Ylläksellä tuo myös sosiaalista pääomaa. Luontoretelle lähdetään yleensä perheen tai ystäväporukan kera. KUVA: METSÄHALLITUS / SEIJA OLKKONEN

Helposti ulos luontoon kaverin kanssa

Marttaliiton kanssa löysimme mainion mahdollisuuden kutsua kaikkia ulos luontoon. Mennään eikä meinata -kampanjamme innosti lähtemään retkelle, kalaan tai sieneen ja kutsumaan Facebookin kautta kaverin mukaan. Sosiaalisessa mediassa herätellyt veikeät vinkit johdattivat väkeä yhteisiin tapahtumiin kesän alusta lähtien, jolloin koululaiset saivat kalastaa ilmaiseksi Vapapäivän tempauksissa ja valmistaa saaliistaan herkkuja Marttojen resepteillä.

Suurin juhla oli Suomen luonnon päivä, jota vietettiin ensimmäisen kerran. Maamme ainutlaatuista luontoa juhliittiin 31. elokuuta. Suomalaiset ottivat päivän innostuneesti vastaan, sää suosi retkeilyä ja moni nosti lipun salkoon luonnon kunniaksi. Tapahtumia järjestettiin 62, ja niihin osallistui yli 9 000 kävijää.

Omalle matkaseuralle sopivimmat retkikohteet löytää myös Luontoon.fi-verkkopalvelustamme, jonka uudistus alkoi kesällä 2013. Metsähallituksen hoitamia luontokohteita löytyy sivustolta 250, ja yli miljoona yksittäistä kävijää käytti sivustoamme viime vuonna. Kartat kohteisiin voi katsoa tai tulostaa Retkikartta.fi-

palvelustamme, joka kasvatti suosiotaan 1,6 miljoonaan käyntiin.

Metsästäjiä ja kalastajia on vuoden 2013 alusta palvellut sivusto Eräluvut.fi, josta voi ostaa Metsähallituksen kalastus-, metsästys- ja maastoliikennelupia. Esittelemme myös kohteet, kerromme lupaperusteista sekä työstämme valtion riistamaiden ja kalavesien hoitajana sekä eräelämysten tarjoajana. Eräluvut.fi on otettu hyvin vastaan: sivuston yksittäisiä käyttäjiä oli 400 000. Saimme myös asiakailta lisää saalispalautteita, kun suunta-simme luvanostajille kampanjan. Pienriistan metsästäjien saalispalautteen anto nousi 40 %:iin luvista eli korkeammaksi kuin koskaan aiemmin.

Uusin verkkosivustomme on moderni virtuaaliopas www.selkameri.fi, joka tarjoaa sekä tietoa että elämyksiä ja rohkaisee vesiretkelle Suomen nuorimpaan kansallispuistoon. Huikeat 360 asteen maisemakuvat avautuvat jo kotikoneelta, ja panoraamakuviin on upotettu tekstejä ja äänimaisemaa. Retkien suunnittelun helpottamiseksi kohteista on linkkejä mm. retkipalveluita tarjoaviin yrityksiin. Maksuton opas valmistui alueiden kuntien kanssa EU-hankkeena.

Luonnon voi löytää uudelleen joka päivä, tai ensimmäistä kertaa milloin tahansa, missä iässä tahansa. Se on avoin kaikille kaikkina vuodenaikoina. Se on suojelemisen arvoinen kalenterivuoden kaikkina päivinä ja juhlan arvoinen elokuun viimeisenä lauantaina.

JENNI HUKIO
TASAVALLAN PRESIDENTIN PUOLISO,
SUOMEN LUONNON PÄIVÄN SUOJELIJIA.

Lajisuojelu ja luonnonhoito työnä – ja elämäntapana

Metsähallituksen luontopalvelut kartoittaa arvokkaiden lajien elinympäristöjä metsissä ja perinnemaisemissa, tuntu-reilla ja vedenpinnan alla. Selvitykset auttavat kohdistamaan alueiden käytön ja suojelutoimet oikein.

Viiime vuonna teimme tutuksi uhanalaisia lajeja ja niiden suojelijoita nostamalla esiin lajeja ja niille omistautuneita työntekijöitämme. Rakkaudesta lajiin -kampanjamme paljasti, mikä innostaa suojelubiologia painumaan

puroon, menemään vaikka heikoille jälle tai petolinnun pesälle.

Metsähallituksen vastuulajeihin kuuluu useita uhanalaisia lintuja. Valkoselkätikan pesintä onnistui jälleen hyvin, pesintöjä todettiin 101. Työntekijämme ja kymmenet vapaaehtoiset lintuharrastajat tarkastivat jokavuotiseen tapaan myös muuttohaukan, tunturihaukan, maakotkan ja Pohjois-Suomen merikotkan reviirit. Muuttohaukan pesimätulos oli normaali Luoteis-Lappia lukuun ottamatta. Hyvin pieni tunturihaukkakantamme

kärsii saalislajinsa riekon vähäisyydestä ja sai vain kuusi poikasta. Maakotkan pesimätulos osoittautui huonoksi ja merikotkan normaaliksi.

– Kylmä kevät ja pula ravinnosta olivat todennäköisesti syynä siihen, että renkastusikäisiä maakotkan poikasia löytyi vain 113, kun vuoden 2012 komea joukko oli 180 poikasta, kertoo pohjoisten petolintukartoitusten veteraanimme, ylitarkastaja **Tuomo Ollila**. Maakotkaseurantaa tarvitaan lajinsuojelun lisäksi porotalouden reviiiriperusteiseen korvausjärjestelmään.

Luontopalvelujen suojelubiologit tekevät työtään antaumuksella. Projektipäällikkö Panu Oulasvirta johtaa kansainvälistä hanketta, joka selvittää erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan eli raakun elinolosuhteita pohjoisessa. KUVA: PANU OULASVIRTA

Petolintujen pesätarkastajat kautta Suomen ja heidän edustajanaan pitkäaikainen maakotkamies **Jarmo Ahtinen** saivat Metsähallituksen luontopalvelujen tunnustuspalkinnon: Vuoden 2013 luontovapaaehtoinen.

Saimaannorpan suojelua nyt myös EU:n tuella

Erittäin uhanalaisen saimaannorpan poikasmääristä saadaan tietoa tarkastamalla pesät, kun emot ja poikaset ovat ne keväällä jättäneet. Norppa-asiantuntijat ja lukuisat vapaaehtoiset lähtevät silloin jäälle, turvanaan kuitenkin huolellinen suunnittelu, yhteistyö ja hydrokopterikin.

– Saimaannorppakanta on edelleen yli 300 yksilöä. Kuutteja syntyi 62. Saimaannorppakanta pyritään nostamaan noin 400 norpaksi vuoteen 2025 mennessä. Tämänkokoista kantaa pidetään pienimpänä elinkykyisenä kantana, kertovat ylitarkastaja **Tero Sipilä** ja suojelubiologi **Tuomo Kokkonen**, jotka ovat omistaneet rakkaalle reliktilajillemme jo vuosikymmenien työn.

Erityisesti nuorille norpille vaarallisia kalaverkkoja ei kevätkesän verkkokalastusrajituksen aikana tavattu viime vuonna kuin pari kertaa. Suurin osa tarkastetuista katiskoistakin on ollut norppaturvallisesti varusteltuja. Kuolleita saimaannorppia löytyi syksyyn mennessä 29, joista 5 oli kuollut verkkoihin ja 11 poikasina pesään. Lajin suojelun vahvistamiseksi käynnistimme loppuvuodesta hankkeen, joka on EU-rahoitusosuudeltaan suurin Suomeen myönnetty LIFE-hanke. Kustannusarvio on 5,26 miljoonaa euroa, josta EU-rahoituksen osuus on 3,95 miljoonaa euroa.

Valvontatyö vahvistui yhteisvoimin

Saimaannorppaa suojelevien verkkokalastusrajitusten lisäksi Metsähallituksen valvojilla ja erätarkastajilla riitti tarkastettavaa vuonna 2012 uudistetun kalastus-

KUVA: MARKKU PIRTTIMÄÄ

OULANGAN TAIMENTA SEURATAAN JA SUOJELLAAN

Oulankajoen vesistöissä elää perimältään omanlaisenaan säilynyt vaellustaimenkanta, joka on taantunut hälyttävästi. Kannan tilaan vaikuttaa kudun onnistuminen ja jokipoikasten selviytymisen Suomen puolella, toisaalta kalojen mahdollisuus saavuttaa sukukypsyyssikoko Venäjän järvissä.

EU rahoittaa hanketta, jossa laadimme suomalais-venäläisen toimintamallin taimenkannan hoidolle ja kalastusjärjestelyille. Tavoitteena on saada kanta kasvuun ja paremmin virkistyskalastusta kestäväksi.

lain määräyksien noudattamisessa. Palkkasimme vakinaisten erätarkastajien avuksi kausityöntekijöitä, jotka ovat suorittaneet pakollisen kalastusvalvojan kokeen. Kainuussa ja Koillismaalla Metsähallituksen ammattivalvojat valvoivat paitsi valtion

vesiä myös yksityisvesiä. Yhteisvalvonta perustui Metsähallituksen ja kalastusalueiden väliseen sopimukseen, jonka tarkoitus on tehostaa ja yhtenäistää valvontaa.

Yksityisillä metsästyksmailla alkoi valvontakokeilu, jossa on mukana yhdeksän riistanhoitoyhdistystä Kainuussa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-Lapissa. Metsähallituksen valvojat partioivat syksyllä yhdessä paikallisten kanssa yksityisillä metsästyksmailla.

Viranomaisten yhteinen rajaseuturyhmä perustettiin koordinoimaan ns. katvealueiden valvontaa Kainuussa sekä Itä- ja Keski-Suomessa. Metsähallituksen 11 erätarkastajalla oli yhteensä 352 yhteistoi-minnallista tapahtumaa muiden valvontaviranomaisten kanssa, ja useita törkeitä metsästyksrikkoksia paljastettiin.

Vankka tietopaketti suoluonnon palauttamiseen

Julkaisimme Ojitettujen soiden ennallistamisoppaan. Se vahvistaa Suomen edelläkävijän asemaa pohjoisten soiden ja metsien ennallistamisessa eli luontaisten ominaisuuksien ja lajikirjon palauttamisessa.

– Tähän mennessä on Suomen suojelualueiden soille palautettu luontaisten kaltaisen vesitalous 20 000 hehtaarin alalle eli kaksi kertaa Patvinsuon kansallispuis-

Metsäpeura on poron luonnonvarainen, harvinainen sukulainen, joka on saanut suojapaikan Salamajärveltä Keski-Pohjanmaalta. KUVA: JUHA SAHLGREN / METSÄHALLITUS

Luontopalvelujen saamalla mittavalla EU-rahoituksella kunnostetaan mm. uhanalaisia perinneympäristöjä. Kirkkonummella entinen pelto muutetaan laitumeksi, kun puut raivataan pois ja karja pääsee laiduntamaan. KUVA: METSÄHALLITUS / JARI KOSTET

ton laajuiselle pinta-alalle. Lähes saman verran, vielä 17 000 hehtaaria suojelualueiden soita, tulisi ennallistaa luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi, summaa suojelubiologi **Maarit Similä**.

Soiden ennallistaminen on ojan tukkimista, veden ohjausta padoilla ja turvavalleilla sekä puuston poistoa. Useiden asiantuntijoiden yhteistyönä laadittu ennallistamisopas neuvoo toteutuksessa. Laaja Suoverkosto-LIFE-hankeemme tuotti myös luontokeskuksissa kiertävän näyttelyn ja koululaisille monipuolisen oppimispaketin.

Uusia lajeja luontokartoituksissa

Lapin luontokartoituksissa tehtiin jälleen hienoja lajilöytöjä. Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta havaittiin maallemme uusi sienilaji, Urho Kekkonen kansallis-

puistosta uusi sammal ja kansallispuiston eteläpuolelta Euroopalle uusi hyönteislaji. Sienisääskiin kuuluva, vielä vailla suomenkielistä nimeä oleva *Boletina hymenophaloides* on aiemmin löydetty vain Japanista.

Myös Keski-Suomesta saatiin ainutlaatuinen tieto, kun suojelubiologi **Teemu Rintala** havaitsi erittäin uhanalaisen korpikolvan sinnittelevän Viitasaarella. Kovakuoriaislaji on elinvaatimuksiltaan erittäin vaatelias, joten sen avulla voidaan kartoittaa elinympäristössä tapahtuvia muutoksia. Lajin seuranta on Metsähallituksen vastuulla, sillä lähes kaikki tunnetut esiintymät sijaitsevat Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla.

Keräsimme runsaasti luontotietoa merelläkin. Rannikolla kerättiin tietoa merenpohjan lajeista, eliöyhteisöistä sekä pohjan laadusta Itäiseltä Suomenlahdelta Perämerelle asti.

– Aineiston avulla tunnistamme Suomen rannikon erityispiirteitä, mikä on tärkeää silloin, kun tehdään päätöksiä, jotka vaikuttavat suoraan tai välillisesti rannikkovesiin, kertoo suojelubiologi **Anu Riihimäki**. Tieto esiintymisalueista on tarpeen myös, jotta mahdollisen öljyonnettomuuden sattuessa voidaan kohdentaa suojele- ja puhdistustoimet lajistoltaan arvokkaisiin alueisiin.

Talkoilla hyvää luonnolle ja talkooväelle

Kansallispuistoja ja muita suojelualueita hoidettiin kesällä 2013 yli 60 talkootapah-tumassa. Ennätysmäinen talkookesä ulottui Itäisen Suomenlahden saaristosta Lemmenjoen kansallispuistoon.

Vapaaehtoisten tuella Metsähallituksen luontopalvelut edistää suojelualueiden ja uhanalaisten lajien hoitoa. Talkoolaisille

Luontopalvelut on aloittanut Suomenlinnan kupeessa sijaitsevan Vallisaaren kehittämisen "Luonnon Suomenlinnaksi".

KUVA: METSÄHALLITUS / TUOMO HÄYRINEN

karttuu tietoa suojelualueiden merkityksestä. Samalla vapaaehtoiset saavat hyvää mieltä, liikuntaa ja uusia ystäviä.

Perinneympäristöjen kuten niittyjen hoito tarvitsee perinteisten työtapojen taitajia, luonnonhoidon konkareita. Kansallispuistoissa ympäri Suomen järjestettiin ikääntyneille suunnattuja Senior Ranger -perinnepäiviä, joissa konkarit siirsivät

LUONTOTYÖTÄMME LUKUINA 2013

- metsiä ja soita ennallistettu 2 212 ha
- perinneympäristöjä hoidettu 4 137 ha
- luontotyyppejä kartoitettu 101 665 ha
- vedenalaisia luontotyyppejä kartoitettu 9 365 videointipisteessä
- lajistokartoituksia 3 527 ha alalla
- muinaisjäänneksiä 2 380 ja suojeltuja rakennuksia 312 kpl luontopalvelujen alueilla

perinteisten työtapojen ja kädentaitojen oppeja nuoremmille. Osa tapahtumista oli kaikille avoimia yleisötapahtumia, osa kutsutapahtumia mm. paikallisille eläkeläisyhdistyksille. Tapahtumat olivat osa Luonnonhoito-LIFE-hanketta, jonka aikana hoidamme arvokkaita perinneympäristöjä 59 alueella.

Kolmannen sektorin kumppanit ovat avainasemassa, kun järjestetään vapaaehtoistoimintaa. Suurimpia yhteistyökumppaneita ovat WWF Suomi, Suomen luonnonsuojeluliiton piiriorganisaatiot ja Pidä Lappi Siistinä ry. Paikallisesti varsinkin kansallispuistojen ystäväyhdistykset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneitamme.

Saaristomeren kansallispuiston ystäväyhdistys, Arkipelagia-seura, edistää alueen luonnon ja kulttuurin suojelua. Metsähallitus ja yhdistys järjestivät juhlan 30-vuotiaan kansallispuiston kunniaksi. Selkämeren kansallispuistolle perustettiin

tänä vuonna oma ystäväyhdistys. Myös se lupaa auttaa Metsähallitusta talkooperiaatteella kansallispuiston hoidossa ja kehittämisessä.

Kulttuuriperintökohteille uutta hoivaa ja käyttöä

Metsähallituksen luontopalvelujen hoidossa on kulttuuriperinnön kohteita kivikaudelta 1960-luvulle.

Vuoden lopulla tehtiin valtion kiinteistöstrategian mukainen päätös Museoviraston eräiden kiinteistöjen hallinnan-siirrosta Metsähallitukselle. Kiinteistöjä tuli vuoden 2014 alussa luontopalvelujen haltuun 29. Niihin kuuluu useita linnanrauniota ja merkittäviä muinaisjäänneksiä kuten Kuusiston, Raaseporin ja Kajaanin rauniolinnaat sekä Loviisan Svartholman linnoitussaari. Alueillamme on entuudestaan yli 300 suojeltua rakennusta ja yli 2 300 muinaisjäännekohtetta.

Myös puolustusvoimilta saimme arvokasta kulttuuriperintöä hoitoomme. Helsingin edustalla, Suomenlinnan maailmanperintöalueen vieressä, sijaitsevat Vallisaari ja Kuninkaansaari ovat kansainvälisesti arvokas linnoitus- ja luontokohde. Keskitämme kunnostustyöt matkailun kannalta vetovoimaisimpien alueiden kehittämiseen niin, että niissä on turvallista kulkea ja että luontoarvot eivät vaarannu.

Kehittäminen käynnistyi myös Örössä Saaristomerellä. Tavoitteena on tehdä sata vuotta sotilastukikohtana palvelleesta saaresta luontomatkailun tukikohta, kun Öro liitetään Saaristomeren kansallispuistoon vuonna 2015. Saaristomeren kansallispuisto tuottaa jo nyt paikallislouteen lähes neljä miljoonaa euroa vuodessa, mutta Öro antaa mahdollisuuksia lisätä tuottoja laajentamalla yhteistyötä matkailuyritysten kanssa.

Paljon käsipareja rakennusperinnön hoidossa

Metsähallituksen luontopalvelut etsii jatkuvasti uusia keinoja kunnostaa ja ylläpitää luonnonsuojelualueiden vanhoja rakennuksia, jotka ovat sekä arvokkaita historialkohteita että suosittuja nähtävyyksiä.

Vekaran vanhan kalastajatilän korjaus jatkui Selkämeren kansallispuistossa kansainvälisten vapaaehtoisten avulla, ja Lapin ainutlaatuisen rakennusperinnön ylläpitoon ideoitiin yhteishankkeita.

TYÖTÄ LUONNON HYVÄKSI 2013

Puolet Metsähallituksen luontopalvelujen henkilöstöstä työskentelee Etelä-Suomessa, neljännes Pohjanmaan alueyksikössämme ja neljännes Lapissa. Henkilötyövuosia tehtiin 578. Työllistimme aiempien vuosien tapaan Etelä-Suomessa myös avolaitosvankeja luonnonhoitotöissä (n. 45 htv).

Työttömien tai vastavalmistuneiden nuorten työllistämiseen myönnettyjen määrärahojen avulla palkkasimme yli 50 nuorta vuoden 2013 aikana, keskimäärin 5 kk pituisiin työsuhteisiin.

Vapaaehtoiset antavat tärkeän työpanoksen luonnon hyväksi. He työskentelevät kanssamme 18 henkilötyövuotta.

Ivalojoen Kultala on kullankaivun historiamme huippukohde. Valtio rakennutti 1870-luvulla tämän ”Kruunun Stationin” virkamiehille, jotka tulivat valvomaan kultaryntäystä. Nykyisin se on suosittu vierailukohde Hammastunturin erämaassa ja sen kunnostus toteutui osin EU-rahoituksen avulla. Koillis-Lapissa puolestaan kunnostettiin Suomunruoktun museokämpän ja kolttakenttien rakennusten kattoja Urho Kekkosen kansallispuistossa osana laajaa ABCGheritage-hanketta. Metsähallituksen vetämässä hankkeessa on kymmenen kumppania Suomesta,

Norjasta ja Venäjältä. Hankkeen päätavoitteena on lisätä Pohjois-Lapin rajaseutujen luonnonsuojelualueiden kestävää luontomatkailukäyttöä.

Metsähallitus on pitkään työllistänyt avolaitosvankeja Etelä-Suomessa. Yhteistyö laajeni Keski-Suomeen, kun Poika-ahon vanhaa kruununmetsätorppaa vuokraaville retkeilijöille rakennettiin sauna. Laukaan vankilan johtajan **Tuula Tarvaisen** mukaan vankien kuntoutumisen ja siviiliin siirtymisen kannalta on merkittävää, että heille syntyy kokemusta työskentelystä normaalissa työympäristössä.

Alueiden käyttäjät mukana suunnittelussa

Metsähallituksen tehtäviin kuuluu hallinnoimamme alueiden maankäytön suunnittelu yhdessä alueiden muiden toimijoiden ja asukkaiden kanssa.

Saaristomeren kansallispuiston maisemasta kerättiin tietoa ja mielipiteitä. Karttapohjaisessa internetkyselyssä sai laittaa kartalle tärkeitä paikkoja ja maisema-arvoja sekä ehdottaa toimenpiteitä. Paikkoja merkittiin yli 2 000. Kysely tehtiin Metsähallituksen ja Turun yliopiston yhteistyönä ja se julkaistiin ympäristöministeriön rahoittamassa Harava-palvelussa, jonka tarkoituksena on edistää kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia oman elinympäristönsä suunnittelussa. Kun Metsähallituksen perinteiset, haastatteluihin ja käyntimääriin perustuvat kävijätutkimukset liitetään paikkatietoon, saamme entistäkin tarkemmin tietää, mitä kävijät toivovat kohteilta.

Myös Sipoonkorven kansallispuistoon suunniteltuja retkeilyreittejä ja palveluja sai kommentoida Metsähallitukselle ns. Pehmo-GIS-karttapalvelun avulla, merkitsemällä ne paikat, joista halusi antaa palautetta tai esittää toiveita. Vastauksia hyödynnettiin hoito- ja käyttösuunnitelman viimeistelyssä.

UNESCON MAAILMANPERINTÖKOMITEAN JÄSENEKSI

*Suomi valittiin Unescon maailmanperintökomitean jäseneksi nelivuotiskaudelle 1.1. 2014 alkaen. Suomea edustavat Metsähallituksen luontopalvelujohtaja **Rauno Väisänen** ja Museoviraston pääjohtaja **Juhani Kostet**.*

Maailmanperintökomitea päättää maailmanperintöluetteloon vuosittain valittavista uusista kulttuuri- ja ympäristökohteista ja seuraa kohteiden tilaa. Valintoihin kohdistuu suurta mielenkiintoa muun muassa siksi, että maailmanperintökohteen statuksella on suurta merkitystä matkailun edistämässä.

Suomessa on seitsemän maailmanperintökohdetta. Metsähallitus hallinnoi Merenkurkun saariston maailmanperintökohdetta, joka edustaa ainutlaatuista maankohoamisrannikkoa.

A. Lukemattomiin luonnonsatamiin voi rantautua veneellä tai kanootilla. Pääkaupunkiseudulta ehtii päiväretkelläkin käydä venekyydillä ulko-saaristossa asti. Suuret suojaiset saaret vievät metsäpoluille ja entisaikojen tunnelmaan eteläisellä Uudellamaalla.

Mikä kansallispuisto!

Tunnistatko komeat kansallispuistomme?

VASTAUKSET SIVULLA 13.

B. Vaaditaan vuosimiljoonia tämän luonnonaarten luomiseen. Lapin muinaisten asukkaiden pyhät paikat lumoavat nykykulkijankin. Syviin kuruihin ja korkeille keroille voi tehdä päiväretken tai pitkän vaelluksen.

C. Mahtavat vaarametsät kutsuvat aktiivilomalle Pohjois-Pohjanmaalle. Talven tykkylumen satumaisemassa kelpaa hiihtää tai lumikenkällä. Kesällä maastopyöräreitit vievät vaaroilta laaksoihin.

Kansallispuistot – luontoa ja ihmistä varten jo 75 vuotta

Kansallispuistot ovat arvokkainta luontoamme ja samalla kaikille avoimia nähtävyyksiä. Ensimmäiset kansallispuistomme perustettiin Pallastunturin ja Pyhäntunturin alueille jo 1938. Metsähallituksen luontopalvelut -yksikkö hoitaa kaikkia kansallispuistoja sekä n. viittäsataa muuta luonnonsuojelualuetta.

Tuotamme luonnossa liikkujille laadukkaita retkeilypalveluja, joihin kuuluvat yli 7 000 kilometriä selkeästi merkittyjä reittejä ja noin 3 000 huollettua taukopaikkaa, kolmisenkymmentä asiakaspalvelupistettä ja laajat verkkosivustot karttapalveluineen. Hyvien palvelujen ansiosta upeisiin luontokohteisiin on helppo mennä. Suomen 37 kansallispuistossa vierailtiin viime vuonna 2,2 miljoonaa kertaa, kaikissa luontokohteissamme yhteensä 5,4 miljoonaa kertaa.

Palvelukokonaisuutemme tukee myös luontomatkailuyritysten toimintaa. Kansallispuistoihin kannattaa panostaa, sillä jokainen valtion sijoittama euro tuo kävijöiden myötä keskimäärin kymmenen euroa paikallistalouteen.

Kansallispuistot tuottivat vuonna 2013 lähiseudulle yhteensä 115,5 miljoonaa euroa ja 1 484 henkilötyövuotta. Eniten kävijöitä oli Pallas–Yllästunturin kansallispuistossa. Nuuksion kansallispuiston käyntimäärä kasvoi peräti 43 %, yhteensä 267 400 käyntiin.

Kansallispuistoja perustetaan sekä luonnon suojelemiseksi että ihmisten iloksi ja hyödyksi. Laadimme viime vuonna ympäristöministeriön toimeksiannosta selvitykset neljän uuden kansallispuiston perustamisedellytyksistä. Kohteet olivat Salon Teijo, Keski-Suomen ja Pohjois-Savon rajalla sijaitseva Etelä-Konnevesi, Olvasuo Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun rajalla sekä Lapin Käsivarren suurtunturit.

Upean luontomme hoitoa vuonna 2014

Kansallispuistojen, kulttuuriperinnön ja kestävien riista- ja kalakantojen hoitajana luontopalvelut vaalii kansallisomaisuutta. Tässä poimintoja työstämme vuonna 2014.

Kansallisomaisuutemme arvo kasvaa

- Käynnistämme toimet kahden perustettavan kansallispuiston, Teijon ja Etelä-Konneveden avaamiseksi.
- Otamme käyttöön luonnonsuojelutyömme vaikuttavuusmittarit.
- Helsingin edustalla sijaitsevan Vallisaaren–Kuninkaansaaren hoito ja rahoitus etenevät.

Ihmiset saavat hyvää oloa luonnosta

- Uudistamme Luontoon.fi-verkkopalvelun, niin että asiakkaat entistä helpommin löytävät mieleisensä retkikohteet.
- Kehitämme mittarit, joilla arvioidaan kansallispuistojen kävijöiden kokemia terveys- ja hyvinvointivaikutuksia.
- Kehitämme virkistyskalastuskohteiden rakennelmia, opastusta ja viestintää eri puolilla maata.

Kumppanuus matkailuteollisuuden kanssa luo kasvua

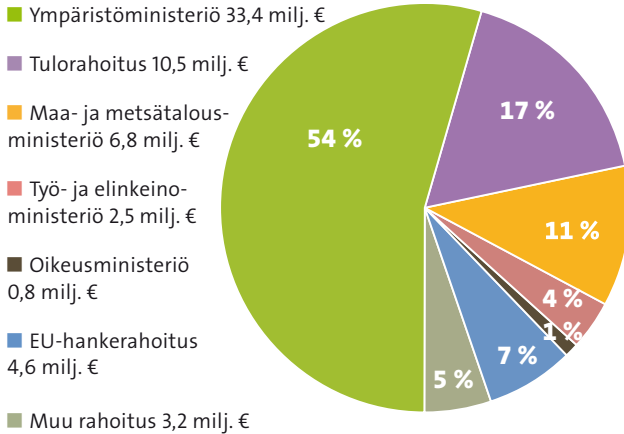
- Kehitämme venäläisten matkailijoiden palveluja asiakaslähtöisesti.
- Laadimme ja otamme käyttöön eräpalvelujen paikallistaloudellisen hyödyn mittarit.
- Lujitamme asemaamme pääkaupunkiseudulla alueen merkittävänä matkailutoimijana.

Teemme ilolla ja taidolla työtä kansallisomaisuuden puolesta

- Työllistämme noin 150 työtöntä tai työllisyysuhan alla olevaa nuorta.
- Otamme käyttöön uusia tietojärjestelmiä luonto- ja aluetiedon hallintaan.
- Ennakoimme skenaariotyöskentelyn avulla luontopalvelujen uhkia, mahdollisuuksia ja menestystekijöitä.

LUONTOPALVELUJEN RAHOITUS 2013

Metsähallituksen luontopalvelujen toiminta rahoitetaan pääosin budjettivaroin. Tulorahoitus muodostuu mm. metsästys- ja kalastuslupa- sekä vuokratuloista.

Rahoitus yhteensä: 61,8 milj. €

METSÄHALLITUKSEN JULKISET HALLINTOTEHTÄVÄT

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka tuottaa luonnonvara-alan palveluja. Metsähallituksen tehtävät jakautuvat liiketalouteen (mm. metsätalous, tonttikauppa) ja luontopalvelujen tulosalueen hoitoon julkisiin hallintotehtäviin (mm. luonnonsuojelu, eräpalvelut ja maksuttomat retkeilypalvelut). Luontopalvelujen rahoitus tulee pääosin valtion budjetista.

PINTA-ALATIETOJA 2013

Valtion maa- ja vesiomaisuus (n. 1/3 Suomen pinta-alasta) on valtion kiinteistöstrategian mukaisesti keskitetty yhden organisaation, Metsähallituksen, hallintaan.

- Metsähallituksen hallinnassa on valtion maita 9,1 milj. ha ja vesiä 3,4 milj. ha, yht. 12,5 milj. ha.
- Tästä luontopalvelujen hoidossa on maita 3,9 milj. ha ja vesiä 3,2 milj. ha, yht. 7,1 milj. ha (57 % Metsähallituksen alueista):
 - 37 kansallispuistoa, 19 luonnonpuistoa ja n. 500 muuta luonnonsuojelualuetta (yht. n. 1,7 milj. ha)
 - 12 erämaa-aluetta (n. 1,5 milj. ha)
 - muita alueita mm. 7 valtion retkeilyaluetta (jotka ovat metsätalouden tulosalueen hallinnassa, mutta luontopalvelujen hoidossa).

LUONTOPALVELUJEN ORGANISAATIO 1.1. 2014

Metsähallituksen luontokeskukset ja palvelupisteet 2013. Yhteystiedot ja palvelut: www.luontoon.fi > Asiakaspalvelu.

ASIAKASPALVELUMME TUNNUSLUKUJA 2013

- Metsähallituksen luontopalvelujen hoidossa olevilla alueilla 5,4 milj. käyntiä
- asiakaspalvelupisteissä 1 013 800 vierailua
- opastettuja asiakkaita ryhmissä 63 868 henkeä
- Luontoon.fi-verkkopalvelussa yksittäisiä kävijöitä 1 110 905
- Retkikartta.fi-verkkopalvelussa 1 648 422 käyntikertaa
- Kalastuslupia myyty 71 267 kpl
- Metsästyslupia myyty 56 389 kpl
- retkeilijöiden asiakastytyväisyys 4,3 (asteikolla 1–5)
- kalastajien asiakastytyväisyys 3,7 ja metsästäjien 3,8 (asteikolla 1–5)

KÄYNTIMÄÄRÄT METSÄHALLITUKSEN ASIAKASPALVELUPISTEISSÄ 2013

Luontokeskuksissa ja -taloissa sekä asiakaspalvelupisteissä kirjattiin vuonna 2013 yhteensä 1 013 800 käyntikertaa.

Asiakaspalvelupiste	Käyntimäärä
Hailuoto	14 500
Haltia	95 900
Hautajärvi	9 000
Hossa	39 300
Häme	15 600
Ivalo	12 800
Kalajoki	29 800
Karhuntassu	22 000
Kellokas	79 000
Kiehin	47 700
Kilpisjärvi	9 100
Koilliskaira	13 800
Korvatunturi	7 500
Liminganlahti	56 000
Naava	89 500
Nestori	34 500
Oskari	10 100
Oulanka	60 100
Pallastunturi	35 300
Petola	11 100
Ruunaa	6 300
Seitseminen	30 200
Siida	104 300
Sinisimpukka	14 600
Syöte	32 000
Tammisaari	15 600
Teijo	16 400
Terranova	18 400
Tunturi-Lappi	28 400
Ukko	55 000

KÄYNTIMÄÄRÄT KANSALLISPUISTOITTAIN 2013

Metsähallitus hoitaa kaikkia Suomen 37 kansallispuistoa. Käyntejä kirjattiin vuonna 2013 yhteensä 2 259 800.

Kansallispuisto	Käyntimäärä
Helvetinjärvi	20 900
Hiidenportti	11 600
Isojärvi	11 800
Itäinen Suomenlahti	16 400

Kauhaneva–Pohjankangas	6 200
Koli	140 600
Kolovesi	8 700
Kurjenrahka	32 100
Lauhanvuori	11 000
Leivonmäki	14 300
Lemmenjoki	12 100
Liesjärvi	23 200
Linnansaari	31 900
Nuuskio	267 400
Oulanka	174 600
Pallas–Yllästunturi	488 400
Patvinsuo	12 900
Perämeri	8 800
Petkeljärvi	21 600
Puurijärvi–Isosuo	8 000
Pyhä–Häkki	15 300
Pyhä–Luosto	105 500
Päijänne	14 200
Repovesi	93 200
Riisitunturi	23 000
Rokua	17 800
Saaristomeri	59 100
Salamajärvi	14 700
Seitseminen	39 700
Selkämeri	41 200
Sipoonkorpi	96 400
Syöte	35 600
Tammisaaren saaristo	53 000
Tiilikjärvi	8 500
Torransuo	17 900
Urho Kekkosen kp	292 600
Valkmusa	9 600

KÄYNTIMÄÄRÄT RETKEILYALUEITTAIN

Metsähallitus hoitaa valtion retkeilyalueita, joita on seitsemän. Retkeilyalueilla vierailtiin 369 000 kertaa vuonna 2013.

Retkeilyalue	Käyntimäärä
Evo	68 100
Hossa	52 400
Iso-Syöte	29 300
Kylmäluoma	27 100
Oulujärvi	37 900
Ruunaa	84 600
Teijo	69 600

Metsähallituksen luontopalvelut

Metsähallituksen luontopalvelut -yksikkö vastaa ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa luonnonsuojelusta sekä retkeily- ja eräpalveluista valtionmailla. Luontopalvelujen hoidossa ovat mm. kaikki kansallispuistot, luonnonpuistot ja valtion retkeilyalueet, Lapin erämaa-alueet ja suurin osa yleisistä vesialueista.

Metsähallituksen luontopalvelujen tehtäviin kuuluvat:

- luonnonsuojelu ja -hoito
- maksuttomat retkeilypalvelut
- eräpalvelut: kalastus- ja metsästys- sekä maastoliikenneluvat; riistanhoito.

www.metsa.fi/luonnonsuojelu – tietoa Metsähallituksen luontopalvelujen työstä

www.luontoon.fi – luonnossa liikkujan laaja palvelusivusto suojelu- ja retkeilyalueista

www.retkikartta.fi – valtionmaiden retkeily-, kalastus- ja metsästyskohteet karttapalveluna

www.eräluvat.fi – kalastus-, metsästys- ja maastoliikenneluvat valtionmailla

www.haltia.com – Suomen luontokeskus Haltia: koko Suomen luonto saman katon alla

 Luontopalvelut
Twitterissä

 Suomen kansallispuistot
Facebookissa

 METSÄHALLITUS

Kansallispuistot, luonnonpuistot, erämaa-alueet, valtion retkeilyalueet sekä yleiset vesialueet, jotka olivat Metsähallituksen hoidossa 31.12.2013.